

Поки я пишу, спадає ніч і люди йдуть вечеряти. День сьогодні видався сірий, такий, які часто бувають в Парижі. Прогулюючись кварталом, щоб провітрити голову, я не міг стриматися від думки про неймовірний контраст між двома містами (Нью-Йорком і Парижем). Зараз така сама пора, такий самісінький день, і все ж таки навіть слово «сірий», яке й викликало цю асоціацію, має мало спільного із тим *gris*¹, яке для вух француза здатне зродити цілий світ думок та почуттів. Колись давно, блукаючи вулицями Парижа й розглядаючи акварелі, виставлені у вітринах магазинів, я чітко усвідомлював цілковиту відсутність кольору, відомого як сірий відтінок Пейна². Я згадую про це, оскільки Париж, як усім відомо, переважно сіре місто. Я згадую про це, адже в царині

1 Сірий (фр.).

2 Темний блакитно-сірий колір, названий на честь англійського художника Вільяма Пейна (*William Payne*; 1760–1830), який часто використовував його у своїх акварелях.

акварельного живопису американські художники використовують цей особливий різновид сірого з надмірністю та одержимістю. У Франції діапазон сірих відтінків видається невичерпним; тут сам ефект сірості втрачається.

Я думав про цей неосяжний світ сірості, який знав у Парижі, оскільки тієї пори, коли я зазвичай прямував би у бік бульварів, в мені раптом зродилося бажання повернутися додому і засісти за письмо: це повністю перевертало мої щоденні звички з ніг на голову. Там мій день і завершився б, і я інстинктивно розчинився б у натовпі. Тут натовп, позбавлений будь-якого кольору, будь-яких відтінків, будь-якої відмінності, заганяє мене назад у себе, проганяє мене в мою кімнату, шукати в уяві ті елементи тепер уже зниклого життя, які, якщо їх змішати й пропустити крізь себе, можуть знову зродити м'які природні сірі відтінки, такі необхідні для сталого гармонійного існування. Одного погляду в напрямку Сакре-Кер із будь-якого місця вздовж Рю-Лафіт у такий день, такої години було б достатньо, щоб довести мене до екстазу. Вона справляла на мене такий ефект, навіть коли я був голодним і не мав де прихилити голову. Тут, навіть якби у мене в кишені була тисяча доларів, я не знаю жодного місця, яке

було би здатне викликати в мене схоже відчуття захоплення.

Коли дні в Парижі були сірими, я часто прямував на площу Кліші на Монмартрі. Від Кліші до Обервільє тягнеться довга низка кафе, ресторанів, театрів, кінотеатрів, крамничок, готелів та борделів. Це Бродвей Парижа, що відповідає невеликому відрізьку між 42-ю та 53-ю вулицями. Бродвей — швидкий, запаморочливий, разючий, і жодного тобі місця, щоб присісти. Монмартр — млявий, ледачий, байдужий, дещо потертий та зубожілий на вигляд, не так ефектний, як звабливий, він не стільки іскристо палає, скільки виблискує тліючим зсередини вогнем. Бродвей виглядає захопливо, інколи навіть магічно, але тут немає вогню, немає жару — це чудово освітлене й виставлене напоказ видовище з азбесту, рай рекламних агентів. Монмартр — обшарпаний, вицвілий, занедбаний, відверто порочний, гондлярський, вульгарний. Він радше відразливий, ніж привабливий, однак лукаво відразливий, як сам порок. Тут розташовані маленькі бари, заповнені майже без винятку шльондрами, сутенерами, горлорізами й азартними гравцями, і навіть якщо ви пройдете повз них тисячу разів, урешті-решт вони все одно засмокчуть вас всередину і перетворять на свою

жертву. На бічних вуличках, які відходять від бульварів, розміщені готелі, чия потворність настільки моторошна, що ви здригаєтеся від однієї думки про те, щоб увійти всередину, і все ж таки одного дня ви неминуче проведете в одному з них ніч, а можливо, тиждень або й місяць. Можливо, ви навіть так прив'яжетеся до цього місця, що одного дня відчуєте, наче все ваше життя змінилося, і що місце, яке раніше видавалося вам брудним, убогим, жалюгідним, тепер сповнилося чарівності, ніжності, краси. Я підозрюю, що причина такого підступного шарму Монмартру здебільшого криється у неприхованій торгівлі тілом. Секс не романтичний, особливо якщо його перетворено на комерцію, однак він все-таки створює певну ауру, пікантну й сповнену ностальгії, яка є значно ефектнішою й звабливішою за Веселий білий шлях³, хай як щедро той залитий вогнями. Власне, цілком очевидно, що сексуальне життя набагато краще квітне у тьмяному, невиразному світлі: його місце серед гри тіней, а не в сяйві неонових відблисків.

На одному з кінців площі Кліші розташоване кафе «Веплер», яке дуже довго було моїм улюбле-

3 *Gay White Way* (англ.) — дослівно «Веселий білий шлях», назва театрального кварталу на Бродвеї в Нью-Йорку.

ним прихистком. Я сидів там, як усередині, так і надворі, будь-якої пори дня й за будь-якої погоди. Я знав його як свої п'ять пальців. Обличчя офіціантів, розпорядників, касирів, шльондр, постійних клієнтів, навіть прибиральників туалетів викарбувані в моїй пам'яті, мов ілюстрації книжки, яку читаю щодня. Пам'ятаю перший день, коли я увійшов у кафе «Веплер», у 1928 році в супроводі своєї дружини; пам'ятаю потрясіння, яке відчув, побачивши, як п'яна до смерті шльондра звалилася на один із невеликих столиків на терасі, і ніхто не підбіг, щоб їй допомогти. Я був здивований і нажаханий стоїчною байдужістю французів; я й досі здивований, незважаючи на всі гарні риси їхнього характеру, які мені довелося відтоді пізнати. *«Не зважайте, це просто шльондра... вона напилася»*. Ці слова й досі відлунюють у моїх вухах. Навіть сьогодні я від них здригаюся. Однак таке ставлення дуже у французькому дусі, і якщо ви не навчитеся приймати його як належне, ваше перебування у Франції буде не надто приємним.

У сірі днини, коли прохолодно було всюди, крім великих кафе, я радо очікував нагоди провести годину або дві у кафе «Веплер», перш ніж ішов вечеряти. Рожеве с'яйво, яким сповнювалося те місце, розходилося від групки шльондр, що

зазвичай збиралися ближче до входу. Коли вони поступово розчинялися серед клієнтів, кафе ставало не лише теплим та радісним, а й наповнювалося особливим ароматом. Вони тріпотіли серед тьмяного світла як надухмянені світлячки. Ті, яким не пощастило знайти клієнта, повільно прямували на вулицю, здебільшого, щоб незабаром повернутися і зайняти свої колишні місця. Інші граційно заходили всередину, виблискуючи свіжістю й готові до вечірньої роботи. У кутку, де вони зазвичай збиралися, було щось на кшталт біржі, ринку сексуальних послуг, в якого є свої злети й падіння, як і в усіх інших бірж. Дощовий день, як правило, був хорошим днем, принаймні так мені здавалося. Як кажуть, є лише дві речі, які можна робити у дощовий день, а шльондри ніколи не марнували час на гру в карти.

Ближче до вечора одного з таких дощових днів я помітив у кафе «Веплер» нову особу. Я саме повернувся з походу магазинами, і мої руки були зайняті книжками та грамплатівками. Мабуть, того дня я отримав з Америки неочікуваний переказ, оскільки, попри всі мої придбання, у мене в кишені й досі було кілька сотень франків. Я сів поблизу біржі, оточений зграєю зголоднілих нетерплячих шльондр, яких із легкістю уникав,

адже мій погляд був прикутий до розкішної красуні, що сиділа на самоті у дальньому закутку кафе. Вона здавалася мені привабливою молодою жінкою, яка домовилася зустрітись тут зі своїм коханцем, але, мабуть, прийшла трохи зарано. Замовленого аперитиву вона заледве торкнулася. Усіх чоловіків, які проходили повз неї, вона обдаровувала відвертим, прямим поглядом, але це нічого не означало — на відміну від англійок або американок, французькі жінки не відводять очей. Вона спокійно роззиралася навкруги, немов зважуючи присутніх своїм поглядом, однак без явного намагання привернути увагу. На вигляд вона була скромною й водночас величавою, цілком врівноваженою та самодостатньою. Вона чекала. Я також чекав. Мені кортіло довідатись, на кого ж вона чекає. Через пів години, упродовж якої мені вдалося кілька разів спіймати її погляд і затримати його на собі, я вирішив, що вона чекає на будь-кого, хто зможе правильно до неї підійти. Зазвичай вистачає просто подати знак головою або ж рукою, і дівчина підведеться з-за столика й приєднається до тебе — якщо вона одна з тих дівчат. Однак навіть досі я не був у цьому впевнений. Як на мене, вона надто добре виглядала, була надто випещеною, надто доглянутою, я б сказав.

Коли знову підійшов офіціант, я вказав на неї і запитав, чи він її знає. Коли він відповів, що ні, я попросив переказати їй моє запрошення приєднатися до мене. Я спостерігав за її обличчям, поки він переказував мої слова. Я добряче збентежився, побачивши, як вона посміхнулася й поглянула в мій бік, кивнувши з розумінням. Я очікував, що вона одразу підведеться й підійде до мене, однак дівчина й далі сиділа і просто ще раз посміхнулася, цього разу більш стримано, після чого відвернулася і, здавалося, почала мрійливо визирати у вікно. Я зачекав, поки мине трохи часу, а тоді, бачачи, що вона не має наміру рухатися з місця, підвівся й підійшов до її столика. Вона привіталася зі мною доволі привітно, так немов я й справді був її другом, але я помітив, що вона трохи розхвилювалася, майже зниковіла. Я не був певний, чи вона хотіла, аби я приєднався до неї, однак я все одно сів і, замовивши напої, швидко розпочав розмову. Її голос бентежив мене навіть більше, ніж її посмішка; він мав приємний тембр, радше низький і гортанний. Це був голос жінки, яка тішилася з того, що була жива, яка ставилася поблажливо до себе, була безтурботною, невимогливою та готовою зробити що завгодно, аби лиш зберегти ту часточку свободи,

яку мала. Це був голос того, хто звук давати, звук витрачати; привабливість цього голосу відгукувалася радше у діафрагмі, ніж у серці.

Мушу зізнатися, мене здивувало, коли вона почала квапливо пояснювати мені, що я вчинив *faux pas*⁴, підійшовши до її столика.

— Я думала, ви зрозуміли, — сказала вона, — що я приєдналася б до вас на вулиці. Саме це я й намагалася вам телепатично повідомити.

Вона зізналася, що не хотіла б, аби її тут знали як професіоналку. Я перепросив за свою нетактовність і запропонував піти геть. Вона сприйняла мої слова як вишуканий жест, від якого відмовилася, потиснувши мені руку й поблажливо посміхнувшись.

— Що це у вас? — сказала вона, швидко змінивши тему і вдаючи, ніби її цікавлять пакунки, які я поклав на стіл.

— Просто книжки і платівки, — сказав я, налякаючи, що вони навряд чи можуть її зацікавити.

— Це французькі автори? — запитала вона, як мені вдалося із несподіваною ноткою справжнього ентузіазму.

4 Нетактовність (фр.).

— Так, — відказав я, — але, боюсь, вони радше нудні. Пруст, Селін, Елі Фор... Ви б надали перевагу Морісу Декобра, чи не так?

— Будь ласка, дозвольте мені на них поглянути. Хочу побачити, які французькі книжки читає американець.

Я відкрив пакунок і простягнув їй книжку Елі Фора. Це був «Танок над вогнем та водою». Вона перегорнула кілька сторінок, посміхаючись і стиха вигукуючи, поки читала уривками то тут, то там. Тоді промовисто поклала книжку на стіл, згорнула її і накрила зверху рукою, немов хотіла впевнитись, що та лишатиметься згорнутою.

— Досить, давайте поговоримо про щось цікавіше.

Після короткої мовчанки, вона додала:

— *Ce-lui-là, est-il vraiment français?*⁵

— *Un vrai de vrai*⁶, — відповів я, широко всміхаючись.

Це її спантеличило.

— Написано чудовою французькою, — провадила вона далі, немов говорячи сама до себе, — але

5 І що, він справді француз? (фр.)

6 Справжніше не буває (фр.).

заразом це не зовсім французька... *Comment dirais-je?*⁷

Я саме збирався промовити, що чудово її розумію, коли вона раптом відкинулась на подушку, схопила мене за руку і з грайливою усмішкою, яка мала підсилити її відвертість, сказала:

— Розумієте, я неймовірно ледаче створіння. У мене не вистачає терпіння читати книжки. Мій кволий розум цього не витримує.

— У житті є багато іншого, чим можна займатись, — відповів я, усміхаючись у відповідь. Кажучи це, я поклав руку їй на стегно і палко його стиснув. За мить вона накрила мою руку своєю і посунула її трохи далі, до більш м'якої тілистої частини. Тоді, майже миттєво, вона відвела мою руку назад зі словами: *Assez, nous ne sommes pas seuls ici*⁸.

Ми розслаблено сиділи, попиваючи напої. Я не хотів її квапити. По-перше, я був надто зачарований її вимовою, яка була досить характерною і підказувала мені, що вона не парижанка. Дівчина говорила дуже чистою французькою, і мені як іноземцю було приємно її слухати. Кожне

7 Як би це сказати? (фр.)

8 Досить, ми тут не самі (фр.).

слово вона вимовляла чітко, майже не вдаючись до жаргону й розмовних зворотів. Слова виринали з її рота цілком сформованими і у сповільненому темпі, так немов вона перекочувала їх по своєму піднебінні, перед тим як віддати на пошталу пустці, у якій звук та значення так швидко переходять одне в одного. Її лінощі, в яких вчувалася чуттєвість, покривали слова м'яким пушком; вони долинали до моїх вух наче кульки з пуху. У неї було важкувате крижасте тіло, однак звуки, які виринали з її горла, були чистими, мов удари дзвона.

Як то кажуть, вона була створена для цього, однак зараз вона не справила на мене враження цілковитої шльондри. Я знав, що вона піде зі мною і візьме за це гроші, але це ще не робить із жінки шльондру.

Вона поклала на мене руку, і мій член, немов натренований тюлень, радісно зринув угору, відповідаючи на її ніжні пестоші.

— Тримай себе в руках, — промуркотіла вона, — погано збуджуватися надто швидко.

— Ходімо звідси, — сказав я, жестом підкликаючи офіціанта.

— Так, — промовила вона, — ходімо кудись, де зможемо досхочу порозмовляти.

Що менше балачок, то краще, сказав я сам до себе, збираючи речі й супроводжуючи її на вулицю. Яка розкішна дупа, промайнуло у мене в голові, поки я дивився, як вона пропливала крізь обертові двері. Я вже бачив, як вона гойдається на кінчику мого члена, — свіжий, масивний шматок м'яса, який тільки й чекав, щоб його добряче підсмажили.

Коли ми перетинали бульвар, вона зізналася, що була неймовірно рада зустріти таку людину, як я. Вона нікого не знала в Парижі, і їй було самотньо. Можливо, я б погодився прогулятися з нею і показати місто? Було б кумедно, якби місто, столицю власної країни, їй показував чужинець. Чи бував я вже в Амбуазі або Блуа чи Турі? Можливо, ми могли би якось поїхати туди разом? *Ça vous plairait?*⁹

Отак перекидаючись фразами, ми крокували далі, поки не підійшли до готелю, який вона, здається, знала.

— Тут чисто й затишно, — сказала вона. — А якщо буде трохи прохолодно, ми зігріємо одне одного в ліжку.

Вона ніжно стисла мою руку.

⁹ Ви б хотіли? (фр.)

Кімната була затишною, мов пташине гніздо. Я почекав, поки принесли мило й рушники, дав чайові покоївці й замкнув двері. Дівчина зняла капелюшок та накидку з хутра і чекала біля вікна, щоб мене обійняти. Який теплий розкішний шматок плоті! Мені здавалося, що від мого доторку вона запаленіє. За мить ми вже роздягалися. Я присів на край ліжка, щоб розшнурувати черевики. Вона стояла поруч, знімаючи з себе одяг. Коли я звів очі, на ній не лишилося нічого, окрім панчіх. Вона стояла чекаючи, поки я пильніше її роздивлюся. Я підвівся і знову стиснув її в обіймах, неквапливо ведучи руки хвилястими вигинами її плоті. Вона випручалася і, відступивши на крок, сором'язливо запитала, чи не почуваюся я дещо обдуреним.

— Обдуреним? — повторив я за нею. — Що ти маєш на увазі?

— Тобі не здається, що я надто товста? — мовила вона, опускаючи очі й зупиняючи погляд на своєму пупку.

— Надто товста? Що ти таке говориш? Ти неймовірна. Ти схожа на героїню з картини Ренуара.

Від цих слів вона залилася рум'янцем.

— Ренуара? — перепитала вона таким голо-
сом, ніби ніколи не чула цього імені. — Звісно ж,
ти жартуєш.